

De meerwaarde van een gezamenlijk cultuurbeleid

Hugo Weckx

Op 17 januari 1995 sloten Vlaanderen en Nederland een cultureel verdrag. In de preambule van dit verdrag onderschrijven beide partijen de volgende overwegingen: 'Gelet op hun verbondenheid op het gebied van geschiedenis en cultuur alsmede van hun gemeenschappelijke taal; gelet op hun gemeenschappelijke belangen, inzonderheid in Europa; geleid door de wil de culturele samenwerking in de ruimste zin te bevorderen en te ontwikkelen, alsmede in dit kader internationaal gezamenlijk op te treden.' In de twaalf daaropvolgende artikelen verbinden de beide partijen zich ertoe nauwer samen te werken op het gebied van kunsten en cultuur, media, onderwijs, wetenschapsbeleid en welzijn. Een commissie – paritair samengesteld uit Nederlanders en Vlamingen – ziet erop toe dat het verdrag op bevredigende wijze wordt uitgevoerd en adviseert beide regeringen hoe de samenwerking het best kan worden bevorderd en ontwikkeld. De huidige commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen–Nederland (CVN) rondde onlangs haar tweede ambtstermijn af. Op 13 mei 2006 hebben beide regeringen in Amsterdam de nieuwe leden aangesteld.

Na acht jaar ervaring als Vlaams voorzitter van CVN zie ik mij nog steeds genoodzaakt om zowel de Vlaamse als de Nederlandse regering op te roepen om meer dan vandaag het geval is prioriteit te geven aan de Vlaams–Nederlands culturele samenwerking en er de meerwaarde van te erkennen en te honoreren. In feite is dit dus een oproep tot de bewindslieden om hun eigen verdrag – dat intussen meer dan elf jaar oud is – na te leven en met de nodige zorg te implementeren.

De meerwaarde van de Nederlands–Vlaamse samenwerking op het gebied van cultuur, onderwijs en onderzoek bestaat onder meer in onze gemeenschappelijke taal – cultuur- en communicatiedrager bij uitstek en sterk bindmiddel om genuanceerd van gedachten te wisselen en mekaar derhalve beter te kunnen begrijpen. Overigens is het Nederlands in het Europa van vijftwintig lidstaten een grote taal, gehanteerd door 22 miljoen burgers. Daarenboven wordt die meerwaarde ook aangetoond door onze gemeenschappelijke geschiedenis en culturele verbondenheid. Zo spreekt en schrijft men over de beeldende kunsten in de Lage Landen en betrekken de meeste historici bij de culturele en sociaal-economische geschiedschrijving het hele Nederlandse taalgebied. Ook beschikken Vlaanderen en Nederland over een belangrijk en waardevol cultureel erfgoed, zowel materieel als immaterieel, roerend en onroerend.

Als buurlanden hebben wij zowel in het verleden als vandaag te maken met dezelfde immigratiestromen. De aanknopings-

punten voor en de meerwaarde van een gezamenlijk cultuurbeleid vindt men dan ook in de vele mogelijkheden om nuttig gebruik te maken van elkaars deskundigheid teneinde originele oplossingen te vinden voor gelijkaardige problemen en om uit vergelijking van ervaringen en goede praktijken interessante resultaten te genereren. Tegen de achtergrond van de hedendaagse interculturele samenleving kan de Vlaams–Nederlandse samenwerking enerzijds een relativerend effect hebben en anderzijds een samenbindende rol vervullen.

Heeft het cultureel verdrag van 1995 dan geen resultaten opgeleverd? Deze hamvraag kan ik gelukkig voorzichtig positief beantwoorden. Een aantal CVN-adviezen werd door of met behulp van beide regeringen intussen uitgevoerd. De belangrijkste initiatieven die tot stand kwamen, zijn:

- het satelliettelevisieproject *Het Beste van Vlaanderen en Nederland* (BVN), gedragen en geprogrammeerd door de openbare omroepen van beide landen, dat 24 uur op 24 uur uitzendt in Europa, Noord-Amerika, het Caribisch gebied en Zuidelijk Afrika;
- het vuurtorenmodel op theatergebied: een door CVN ontworpen subsidiesysteem om in beide landen een aantal speelplekken te subsidiëren die bij voorrang producties uit het buurland vertonen;
- het Nederlands–Vlaams Centrum voor Europa (de Buren) te Brussel, dat op basis van een CVN-advies van 2001 een dubbele opdracht meekreeg: enerzijds zoveel mogelijk informatie te brengen over de cultuur en de samenleving in de Lage Landen en die te confronteren met andere Europese culturen, anderzijds een ontmoetingscentrum en discussieplatform te worden om van gedachten te wisselen, onder meer over het Europese cultuurbeleid.

Daarnaast heeft CVN gedurende de voorbije acht jaar een aantal conferenties georganiseerd, waaruit talloze aanbevelingen ontstonden, die aan de beide regeringen werden overgelegd. De belangrijkste conferenties, waaraan de voorbije jaren in groten getale door vrijwilligers en professionele krachten uit de sectoren, maar ook door academici, ambtenaren en beleidsverantwoordelijken werd deelgenomen (telkens tussen de honderd en vierhonderd deelnemers uit Vlaanderen en Nederland), waren:

- de grote culturele conferentie aan de Gentse universiteit op 26 en 27 november 1999 met 400 deelnemers, waarbij een stand van zaken werd opgemaakt van de Nederlands–Vlaamse samenwerking in het ruime culturele veld. Meer dan honderd aanbevelingen werden aangeboden, waaruit CVN er een dertigtal als belangrijk selecteerde om mee aan de slag te gaan;
- de conferentie 'Hoger kunstonderwijs' van 15 maart 2002 te Rotterdam, waaruit waardevolle aanbevelingen zijn ontstaan om de Nederlands–Vlaamse samenwerking en uitwisseling te versterken bij het invoeren van de bamastructuren;
- de conferentie 'Welzijn in tijden van onbehagen' van 16 juni 2004 te Brussel, die meer dan honderdvijftig Nederlanders en Vlamingen uit de welzijnssectoren van beide landen samenbracht en geleid heeft tot een aantal concrete aanbevelingen in verband met onder meer interculturaliteit en diversiteit in het welzijnswerk, kwaliteitsbeleid in de welzijnszorg, maar vooral uiting heeft gegeven aan de grote behoefte in het veld aan een meer duurzame vorm van samenwerking en uitwisseling;
- de conferentie 'Cultureel erfgoed' van 17 maart 2006 in Den Haag met 170 deelnemers waaruit bijzonder concrete aanbevelingen zijn ontstaan aan de beide

Hugo Weckx

is uittredend Vlaams voorzitter
Commissie Cultureel Verdrag

regeringen inzake samenwerking tussen particuliere en overheidsinitiatieven in beide landen in verband met roerend en onroerend erfgoed, digitalisering en ontsluiting, opleiding en vorming.

Dus alles samengenomen een veeleer positieve balans. Zijn er dan geen obstakels in die culturele samenwerking? Toch wel! Reeds jaren pleit CVN ervoor dat bij alle Nederlandse en Vlaamse departementen 'geoormerkte bedragen' in de begrotingen zouden worden ingeschreven die specifiek moeten dienen om waardevolle Nederlands-Vlaamse initiatieven te subsidiëren in uitvoering van het Cultureel Verdrag.

Meer middelen dienen ook door de beide overheden ter beschikking te worden gesteld voor uitwisselingen allerhande. Dat is een verzoek dat regelmatig herhaald wordt bij alle studiedagen, colloquia en conferenties die door CVN werden georganiseerd.

Daarnaast zouden de overheden in beheersovereenkomsten die zij afsluiten met publieke instellingen of particuliere stichtingen en verenigingen als voorwaarde dienen op te leggen dat structureel moet worden samengewerkt met instellingen en initiatieven in het buurland, ter implementering van het Cultureel Verdrag.

De beide regeringen zouden hun leden-ministers ertoe dienen te verplichten advies aan CVN te vragen alvorens nieuwe belangrijke samenwerkingsinitiatieven, die tot de domeinen van het Cultureel Verdrag behoren, tot stand te brengen of bestaande af te schaffen.

Maar wat vooral belangrijk is en nog veel te weinig gebeurt, is dat Nederland en Vlaanderen zich voldoende inspannen om gezamenlijk standpunten in te nemen op multilaterale fora, zoals de Europese Unie, de Unesco en de Raad van Europa. Nochtans zegt het Cultureel Verdrag in zijn artikel 5 uitdrukkelijk dat waar mogelijk de verdragsluitende partijen vooraf

overleg moeten plegen over in te nemen standpunten in Europese organen.

Als conclusie zou ik kunnen stellen dat het mij optimistisch stemt dat er zeer vele voorbeelden bestaan van particuliere Nederlands-Vlaamse samenwerking op vele domeinen van cultuur, kunsten en wetenschappen en dat de overheden het voorbije decennium tal van nieuwe samenwerkingsstructuren in het leven hebben geroepen.

Anderzijds voel ik mij minder gelukkig omdat er zoveel mogelijkheden voorzien zijn in het Cultureel Verdrag waarvan de overheden tot dusver amper of helemaal geen gebruik maken wegens gebrek aan belangstelling.

Ik hoop stellig dat de nieuwe commissie de overheden ervan zal weten te overtuigen in de toekomst alle mogelijkheden die het Cultureel Verdrag hun aanreikt, maximaal te benutten.

Een lange, kronkelige weg

Naar meer culturele diversiteit

Christine Delhaye Op 20 februari 2006 presenteerde de Vlaamse minister van Cultuur Bert Anciaux zijn Vlaams Actieplan Interculturalisering. Nederland heeft al een begin gemaakt op de moeizame weg naar culturele diversiteit. Kan men iets van elkaar leren?

In mei 1999 bracht de staatssecretaris voor Cultuur Rick van der Ploeg de nota *Ruim baan voor Culturele diversiteit* uit, en op 8 juni 1999 bood Van der Ploeg zijn uitgangspuntennota *Cultuur als confrontatie* aan de Kamer aan. Uit de enorme heisa die deze nota veroorzaakte, zou men kunnen afleiden dat het culturele veld en de politiek volkomen verrast waren door de plannen en voornemens van de staatssecretaris. Toch waren de belangrijkste punten, en misschien wel juist de heikele punten – marktwerking, publieksbereik en culturele diversiteit – niet nieuw. Van der Ploegs voorgangers d'Ancona en Nuis waren hem daarin al voorgegaan (Pots 2002). Van der Ploeg was echter wel de eerste die aan deze prioriteit ook de nodige financiële consequenties verbond (Keizer 2000).

Net als zijn voorgangers was Van der Ploeg ervan overtuigd dat het hedendaagse cultuur-aanbod niet meer toegesneden is op de huidige multiculturele samenleving. Het culturele veld

bood te weinig ruimte voor vernieuwing en de bestaande kunstinstellingen bleken niet in staat een breder publiek te bereiken. In beide nota's legde hij daarom de klemtoon op de noodzaak het culturele veld te vernieuwen en te verjongen. Enerzijds wilde hij het publieksbereik verbreden door meer jongeren en alloctonen aan te trekken, anderzijds wilde hij een diverser aanbod creëren door alloctone kunstenaars en vernieuwende kunstvormen te stimuleren. Daarnaast moest meer marktwerking in het culturele veld zorgen voor meer culturele dynamiek en een betere aansluiting tussen aanbod en publiek.

Waaier aan maatregelen

Om de beleidsdoelen te realiseren, kondigde Van der Ploeg een waaier aan maatregelen af die in drie categorieën in te delen zijn: 'Anders beoordelen en afrekenen', 'Doorstroming in het subsidiebestand' en 'Cultureel ondernemer-